

*„Wychowywać to znaczy: nie deptać, nie poniewierać, nie gasić, nie spieszyć
— dziecko ma prawo być tym, czym jest”*

Janusz Korczak

Opracowanie:

mgr Wiesława Paszek
mgr Joanna Łukasiewicz
Publiczne Przedszkole nr 3
w Głogowie

METODY AKTYWIZUJĄCE W WYCHOWANIU PRZEDSZKOLNYM

Przedszkole to pierwsze po rodzinie środowisko edukacyjne dające szansę na planowy, spójny i wielostronny rozwój dziecka. Dziecko w wieku przedszkolnym wymaga szczególnej troski, należy więc dbać o jego rozwój i w ten sposób budować fundament do późniejszej nauki szkolnej. Współczesna edukacja przedszkolna kładzie nacisk na nowy styl pracy z dzieckiem. Nauczyciel traktuje dziecko podmiotowo, pomaga mu w indywidualnym rozwoju. Wskazuje, w jakim kierunku rozwój ten może i powinien zmierzać. W tym celu działania edukacyjne nauczyciela powinny być skierowane na stosowanie różnorodnych metod w pracy dydaktyczno – wychowawczej, zwłaszcza takich, które będą aktywizować wszechstronny rozwój dziecka. Do najbardziej cenionych z nich należą metody aktywizujące.

Metody aktywizujące to grupa metod charakteryzująca się tym, że w procesie zdobywania wiedzy i umiejętności oraz kształtowania postaw, dziecko przewyższa swoją aktywnością nauczyciela. Dzięki temu, dzieci zapamiętają 90% tego, co robią. Metody aktywizujące to pomoce i wskazówki, dzięki którym dziecko poszerza swoją wiedzę, pogłębia swoje zainteresowania, rozwija nowe pomysły i nowe idee, komunikuje się z innymi, uczy się dyskutować, spierać na różne tematy.

Metody aktywizujące kształtują kreatywność, zachęcają do realizowania własnych, oryginalnych pomysłów dzieci oraz samodzielnego osiągnięcia przez nie umiejętności radzenia sobie w różnych sytuacjach. Dlatego też w metodach aktywizujących trudno nie dostrzec ogromnego potencjału, możliwego do wykorzystania w ramach wspierania i kształtowania gotowości szkolnej dzieci przedszkolnych.

Metody aktywizujące to grupa metod bazujących na takich działaniach uczniów i nauczyciela, które umożliwiają aktywne uczenie się, czyli uczenie się poprzez działanie, przeżywanie, poznawanie i odkrywanie. Nauczyciel może zastosować różnorakie metody aktywizujące w ramach metod bazujących na doświadczeniu, a więc praktycznie we wszystkich wcześniej wymienionych. Prowadzą one nie tylko do pogłębiania wiedzy ucznia, ale rozwijają jego kompetencje społeczne, np.

- uczą pracy w zespole,
- poprawiają komunikację z innymi,
- rozwijają poczucie wspólnoty,
- uczą liczenia się ze zdaniem innych.

Z kolei wśród kompetencji osobistych rozwijanych dzięki metodom aktywizującym będą m.in.:

- kreatywność,
- umiejętność rozwiązywania problemów,
- otwartość,
- umiejętność planowania,
- dążenie do celu,
- samodzielność,
- odpowiedzialność,
- umiejętność podejmowania decyzji.

CHARAKTERYSTYKA WYBRANYCH METOD AKTYWIZUJĄCYCH WYKORZYSTYWANYCH W PRZEDSZKOLU

Metoda Batii Strauss

Metodę tę, zwaną również metodą aktywnego słuchania muzyki, opracowała izraelska nauczycielka i popularyzatorka muzyki klasycznej. Ważnym przesłaniem tej metody jest wielostronne wsparcie muzycznej edukacji dzieci i młodzieży. Jednak doceniono także wielopłaszczyznowe, aktywizujące walory sposobów pracy z dzieckiem zaproponowane przez Batii Strauss. Muzyka, głęboko zakorzeniona w codziennej aktywności zabawowej dziecka przedszkolnego, pozwala mu na aktywne poznawanie świata, wzbogaca jego przeżycia oraz nadaje sens jego działaniom. Metoda Batii Strauss polega na słuchaniu utworu i wykonywaniu przez dzieci prostych, rytmicznych lub tanecznych ruchów, ilustrujących opowieści związane z danym utworem muzycznym. W ten sposób wychowankowie mają okazję uczestnictwa w muzyce, wejścia w jego strukturę, kształtowania umiejętności jego odbioru, czerpania przyjemności z muzyki oraz kształcenia wyobraźni dźwiękowej. Dzieci przejmują tu role artystów, wykonawców i dyrygentów, a muzyka nie nudzi i wciąż zachowuje swoją atrakcyjność. Aktywne słuchanie muzyki opiera się na integracji rozmaitych form aktywności dziecka: od słuchania, tańczenia, śpiewania, a nawet grania, przez pantomimę, dramę, aż do różnych form plastycznych.

Aby ta metoda mogła przynieść korzyści dydaktyczne, nauczyciel chcący wzorować się na jej założeniach powinien:

- poświęcić wiele wysiłku na rozbudzenie poznawczej ciekawości wychowanków na początkowym etapie zajęć,
- dbać o to, aby tematy zabaw i zajęć muzycznych korespondowały z potrzebami i zainteresowaniami dzieci,
- skupić uwagę na zadaniu kształtowania elementów i cech muzyki,
- zachęcać wychowanków do udziału w zajęciach, ale zrezygnować z wszelkiego przymusu,
- inicjować aktywne słuchanie muzyki za pomocą zadawania pytań i zachęcać dzieci, aby zrezygnowały z biernego naśladownictwa,
- w miarę możliwości, włączać do udziału w zajęciach rodziców i korzystać z ich wsparcia.

Korzyści wynikające z zastosowania tej metody w kontekście przygotowania dziecka przedszkolnego do podjęcia nauki w szkole mogą być następujące:

- Aktywne słuchanie muzyki stymuluje sferę intelektualną muzyki, pozwala na przyswojenie wiedzy muzycznej związanej z artykulacją dźwięków, harmonią, dynamiką czy też budową utworu muzycznego. Aktywizowanie przedszkolaków do słuchania muzyki ma wpływ na kształtowanie ich zdolności poznawczych, odgrywających jedną z decydujących ról w przygotowaniu dziecka do nauki szkolnej.
- Metoda Batii Strauss jest znacząca w procesie rozumienia przez dzieci zasad współpracy w osiągnięciu określonego, wspólnego celu oraz przestrzeganiu zasad i ról.

Ruch rozwijający Weroniki Sherborne

Jest to system ćwiczeń ruchowych nastawiony na rozwijanie takich cech jak: pewność siebie, poczucie własnej wartości, bezpieczeństwa, odpowiedzialność, wrażliwość, umiejętność nawiązywania kontaktów z drugą osobą. Dzięki ćwiczeniom dzieci uczą się poznawać przestrzeń i zachowywać się w niej, czują się swobodnie i nie obawiają się otoczenia. Stają się bardziej otwarte na sytuacje problemowe. Metoda ta pozwala dzieciom poznać swoje ciało i uczy kontrolować jego ruchy. Ułatwia też nawiązywanie kontaktów, kształtuje empatię. Wywodzi się z naturalnych potrzeb dziecka zaspokajanych w kontakcie z drugą osobą. Ruch w tej metodzie stanowi narzędzie do wspomagania ogólnego rozwoju psychoruchowego dziecka.

Podstawowe założenia tej metody to rozwijanie przez ruch:

- świadomości własnego ciała i konieczności jego usprawniania ruchowego,
- świadomości przestrzeni i działania w niej,
- dzielenia przestrzeni z innymi osobami i nawiązywania z nimi bliskiego kontaktu.

Udział w ćwiczeniach ma stworzyć dziecku okazję do poznania własnego ciała, jego możliwości ruchowych i sprawności zarówno w zakresie małej, jak i dużej motoryki.

Prowadząc zajęcia metodą ruchu rozwijającego, należy przestrzegać następujących zasad:

1. Można zachęcać dziecko do wspólnej zabawy, ale nie wolno go do niej zmuszać.
2. Trzeba wzbogacać ćwiczenia o pomysły dzieci, aby kształtować w nich postawę kreatywną.
3. Należy pamiętać o stopniowaniu trudności:
 - ćwiczenia rozpoczynamy w parach, potem działamy w trójkach, a następnie w grupie, aby pod koniec zajęć powrócić do ćwiczeń w parach,
 - na początku zajęć prowadzimy ćwiczenia jak najbliżej podłogi, stopniowo przechodząc do ćwiczeń ponad podłogiem i pod koniec wracamy do ćwiczeń na podłodze,
 - zaczynamy zajęcia od ćwiczeń rozluźniających, relaksujących, następnie wykonujemy bardziej dynamiczne, by po jakimś czasie wrócić do uspokajających.

Burza Mózgów

Jest to jedna z najprostszych metod aktywizujących. Pozwala na zgromadzenie w krótkim czasie dużej ilości pomysłów na rozwiązanie jakiegoś problemu. Atutem tego sposobu jest możliwość modyfikowania cudzych pomysłów lub na zasadzie skojarzenia, podawanie innych. W czasie burzy mózgów dziecko pracuje indywidualnie, ale na rzecz całego zespołu, którego zadaniem jest zgromadzenie jak największej liczby pomysłów czy danych do zadanego problemu.

Burzę mózgów stosuje się jako:

- utrwalenie wcześniej zdobytej wiedzy,
- sposób na znalezienie jak największej liczby pomysłów na rozwiązanie określonego problemu,
- rozgrzewkę intelektualną.

Nauczyciel przedstawia problem, kolejno udziela głosu zgłaszającym pomysły rozwiązań. Każdy pomysł zapisuje na tablicy lub kartce. Należy pamiętać, aby zapisywać wszystkie propozycje nawet niedopasowane lub niezwiązane z tematem. Nauczycielowi nie wolno wydawać opinii na temat pomysłów, oceniać. Po wyczerpaniu pomysłów następuje dyskusja z dziećmi i wybór najlepszego rozwiązania.

Metoda Dramy

Drama bywa często zaliczana do grupy metod aktywizujących w kręgu pedagogiki zabawy. Jest to dość niekonwencjonalny sposób pracy z dziećmi, gdzie mają one wraz z nauczycielem okazję do wchodzenia w specyficzne role, które umożliwiają kreowanie rzeczywistości poprzez improwizację. Drama opiera się na spontanicznej i spójnej z naturą człowieka skłonności do naśladownictwa, zabawy i ekspresyjnego odgrywania fikcyjnych ról. Zastosowanie elementów dramy na zajęciach przedszkolnych oprócz tego, że przynosi ogólny, aktywizujący efekt odnoszący się do rozwoju wyobraźni, twórczości, inteligencji emocjonalnej czy empatii, daje nauczycielowi możliwość dostrzeżenia różnych, nie zawsze jawnych zdolności i umiejętności dzieci. Zastosowanie elementów dramy może okazać się niezwykle pomocne we wzbogacaniu przez dzieci słownictwa i usprawnianiu komunikacji językowej, co jest niezwykle istotne w kontekście przygotowania dziecka do nauki szkolnej. Zajęcia dramowe kształcą język mówiony wychowanków, dając im okazję do ćwiczenia różnych form wypowiedzi, takich jak opis przeżyć wewnętrznych, dyskusja, wywiad czy też charakteryzowanie postaci literackich czy rzeczywistych. Korzyści ze stosowania dramy mogą także istotnie wspomóc i zachęcić przyszłego ucznia do lektur szkolnych i książek oraz znacząco ułatwić mu wejście w świat słowa pisanego.

Stosowanie metod aktywizujących wnosi wiele korzyści w pracy z dziećmi przedszkolnymi. Metody aktywizujące wpływają na podniesienie ich sprawności intelektualnych, wyzwalają u nich aktywność, pomysłowość i inwencję twórczą, uczą wzajemnej współpracy, komunikowania się, podejmowania nowych wyzwań i odpowiedzialności za wynik własnej pracy i pracy grupy. Korzyści wynikające ze stosowania aktywizujących metod nauczania są tak wielkie, że metody te powinny stanowić podstawę w procesie kształcenia i wychowania. Stosowanie wyżej wymienionych metod przyczynia się nie tylko do uatrakcyjnienia przedszkolnych zajęć, ale pozwala także na wdrażanie dzieci, aby w aktywny, samodzielny i twórczy sposób dochodziły do rozumienia otaczającej je rzeczywistości, działały w niej i przekształcały ją zgodnie ze swoimi potrzebami, a jednocześnie respektowały prawa innych jednostek. Jest także

najsukuteczniejszym sposobem kształtowania umiejętności kreatywnego rozwiązywania problemów a ponadto ułatwiają uczenie się i jednocześnie trwałe zapamiętywanie.

Literatura:

1. Pedagogika Przedszkolna Oblicza i Poszukiwania – redakcja naukowa Marzenna Magda Adamowicz , Agnieszka Olczak – Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2014
2. Na dobry start: Metody aktywizujące w przedszkolu – Elżbieta Korczewska – Doradca Nauczyciela Przedszkola – październik 2012
3. Metody aktywizujące jako narzędzie wspierające przygotowanie dzieci do nauki szkolnej – metody zabawowe – Janusz Rusaczyk – Wychowanie w przedszkolu – maj 2018
4. Metody aktywizujące, które wspomagają gotowość szkolną dziecka sześciolatniego – Janusz Rusaczyk – Wychowanie w przedszkolu – kwiecień 2018